

Wedden op paarden

C. BERG *

Het wedden op de uitslag van sportwedstrijden is waarschijnlijk even oud als die wedstrijden zelf. Het bestaan van sommige vormen van competitie is zelfs ondenkbaar zonder de weddenschappen. Paardenrennen en -draverijen zijn daar bij uitstek een voorbeeld van. Deze kostbare sport zou snel zijn verdwenen als niet een aanzienlijk gedeelte van de gelden die de Totalisator ontvangt, zou worden aangewend voor accommodaties, prijzengeld, fokpremies e.d. In dit artikel wordt uiteengezet hoe de draf- en rensport in Nederland is georganiseerd, hoe zij is ontstaan, hoe de verhouding is tussen de sport en de Totalisator en hoe het wedden zich heeft ontwikkeld.

Geschiedenis

Vergeleken met de lotto, voetbaltoto en de gokkasten heeft het wedden op de resultaten van de paardenkoersen een lange historie. In ons land is al in de zestiende eeuw sprake van „wedrennen”, aanvankelijk met weddenschappen tussen eigenaren van paarden en later met „bookmakers” bij wie bezoekers van de banen hun weddenschappen konden afsluiten.

Aan het einde van de negentiende eeuw kwam het instituut „totalisator” tot stand, een Franse vinding die nu op alle banen in de wereld wordt toegepast. Het verschil tussen de „bookmakers” en de totalisator is dat bookmakers meestal weddenschappen afsluiten tegen een van te voren afgesproken uitkering in geval van winst, terwijl de uitkering bij de totalisator afhankelijk is van het aantal winnaars. Dat neemt niet weg dat in vele landen de officiële „bookmaker” nog steeds zijn werk „op de plank” uitvoert. Zo boeken de officieel erkende „bookmakers”-kantoren in Engeland gigantische omzetten op alles waarop maar gewed kan worden: boksen, voetbal, hondenraces, de eerste tocht naar de maan en het vergaan van de wereld. Twee van de grootste „bookmakers”-kantoren in Engeland scoren ieder een omzet van £ 300 mln. per jaar. In landen als Frankrijk, de Scandinavische landen en in ons land is de „bookmaker” niet meer toegestaan.

Ook ons land heeft „bookmakers” en totalisator gekend. In 1897 werden op de renbaan Clingendaal bij Den Haag grote draverijen en rennen verreden met een prijs van f. 2.500 voor de winnaar van een koers. Er waren talloze grote renstallen, meestal toebehorend aan de adel, die eigen trainers en jockeys in dienst hadden. Voor de grote rennen kwamen volbloeds over uit Engeland, Frankrijk en Duitsland en op die dagen was de gehele „bon ton” van Den Haag en omgeving met gerij op Clingendaal te vinden.

Hieraan kwam een einde toen in 1911 bij de behandeling van de zedelijkheidswet in het parlement een motie van de katholiek Van Vuuren werd aangenomen. Ondanks het feit dat de toenmalige minister van Justitie waarschuwde dat aanneming van deze motie het einde van de draf- en rensport zou betekenen, kreeg Van Vuuren met één stem meerderheid zijn zin.

Het besluit van het parlement was desastreus voor de draf- en rensport. Vrijwel alle grote renstallen werden opgeheven. Voortreffelijke paarden, trainers en ridders van naam vertrokken uit ons land. De draf- en rensport hield zich voornamelijk, zij het in zeer bescheiden mate, door de vele korte banen in stand.

Ondanks het wedverbod werd toch nog flink gewed, echter met dit verschil dat de clandestiene „bookmakers” de winst in eigen

zak staken en slechts mondjesmaat een bedragje aan de organiserende baanvereniging ter beschikking stelden. De prijzen in de koersen waren zo laag dat er geknoeid moest worden om nog iets te verdienen. Afspraken over het verloop van de koersen waren schering en inslag. Nog steeds heeft de paardesport met het toen gekweekte kwalijke beeld te maken. Erger was dat het grote publiek de draf- en rensport de rug toekeerde.

Enkele pogingen in de periode 1911-1940 om de regering een ander standpunt te laten innemen strandden. Na een korte opbloei na de eerste wereldoorlog zakten de draf- en rensport steeds verder weg.

Na een dertigjarig verbod kwam de totalisator gedurende de tweede wereldoorlog weer terug. Het resultaat was een grote belangstelling voor de koersen, een toenemend aantal eigenaren van paarden, trainers en ridders en de import om het draver- en volbloedbestand te versterken. Vooral Frankrijk en Duitsland werden de leveranciers van deze paarden. Op Duindigt werden toto-omzetten gescoord van zes en zeven ton. Daardoor konden de prijzen in de koersen zo ver worden opgetrokken dat eigenaren en fokkers weer durfden te investeren. Direct na de tweede wereldoorlog werd het wedden opnieuw verboden. Voor de buitenlandse troepen in ons land werd echter een uitzondering gemaakt door slechts militairen in uniform toe te staan bij de totalisator weddenschappen af te sluiten.

Pas in 1948 werd een wetsvoorstel ingediend dat de herinvoering en organisatie van de totalisator behelsde. Het wedden op paarden zou worden toegestaan onder talloze beperkingen. De maximale inzet per paard werd door de overheid vastgesteld op f. 10. Om op een paard voor f. 30 op winnend te spelen moest de wedder drie keer in de rij gaan staan. Een vreemde maatregel, omdat het wel was toegestaan om bij voorbeeld bij tien startende paarden op alle paarden voor tien gulden op winnend en plaats te spelen. Maar wie niets heeft is al blij met een half ei. Onder deze voorwaarden werd op 3 april 1949 voor de eerste maal een wedstrijd georganiseerd op Duindigt, waar het mogelijk was via de totalisator weddenschappen op de uitslagen van de koersen af te sluiten.

Het eerste jaar (1949) bedroeg de landelijke omzet f. 3,5 mln. en het uitgelopen bedrag aan prijzen ca. f. 350.000. Maar on-

* De auteur is verbonden aan de Stichting Nederlandse Draf- en Rensport. Dit artikel kwam tot stand in samenwerking met de Stichting Totalisator Nederland.

Weer op het verkeerde paard gewed?

danks dit vrij povere begin van een „toto aan banden” geloofden de organisaties van de draf- en rensport in de verdere ontwikkeling van de wedren.

In 1956-1957 kreeg de paardentotalisator een concurrent in de gedaante van de voetbalpool. Een kenmerkend verschil tussen deze vormen van wedden is, zo heeft ook de Hoge Raad bevestigd, dat „naar het oordeel van de Rechtbank” het wedden bij een totalisator bij harddraverijen en paardenrennen in zoverre verschilt van het deelnemen aan (de onderhavige) „voetbalto's, dat bij eerst bedoeld wedden de deelnemers door hun kennis van zaken de uitslag met aanmerkelijke kans op juistheid kunnen voorspellen, terwijl dit bij de evengenoemde voetbalto's niet het geval is” (vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage, gewezen 24 september 1957, en geciteerd in het arrest no. 59.116 van de Hoge Raad der Nederlanden, gewezen 17 december 1957). Ondanks dit arrest is degene die op een renbaan voor zijn weddenschap een uitbetaling krijgt van meer dan f. 1.000 25% kansspelbelasting verschuldigd, welke belasting bij de uitbetaling wordt ingehouden.

Draf- en rensport zonder toto niet mogelijk

Niet alleen in ons land, maar ook in andere landen die een (zeer) kortstondig wedverbod op de koersen hebben gekend, is gebleken dat de draf- en rensport zonder de inkomsten uit het spel op de totalisator niet kunnen bestaan. De investeringen die fokkers en eigenaren doen, het onderhoud en de verzorging van de paarden, het onderhoud van de banen alsmede de vele anderen die beroepsmatig in deze takken van sport werkzaam zijn vergen kapitalen. Het direct beroepsmatig in de draf- en rensport werkzame personeel (beroepstrainers, ridders, stalpersoneel) be-

draagt circa 800 man. Toeleveringsbedrijven (fourage, sulkybouwers, tuigmakers enz.) komen op een personeelsbestand van 200. Voorts zijn er de horecabedrijven bij en op de banen, alsmede de bezetting van de baansecretariaten van de grote banen, de Stichting Nederlandse Draf- en Rensport en de Stichting Totalisator Nederland. (De eerstgenoemde stichting is belast met het wedstrijdtechnische deel van de draverijen en rennen en de tweede met de organisatie en uitvoering van het toto-spel op de banen). Beide stichtingen hebben een groot aantal parttimers in dienst, die alleen op koersdagen worden ingeschakeld. Voor velen is het werk een welkome bron van bijverdienste. Het totale aantal in training zijnde dravers bedraagt 2.200 en dat van de volbloeds 300. Deze beide groepen zorgen jaarlijks voor 40.000 starts op de dertien banen die ons land rijk is.

Wie deze cijfers beziet, moet tot de conclusie komen dat wanneer aan de inhoudingen van de totalisator geen speciale bestemmingen waren gegeven (prijzengeld en fokpremies), er van paardesport nog nauwelijks sprake zou kunnen zijn. Dit ondanks het feit dat het merendeel der eigenaren deze sport als een liefhebberij blijft beschouwen.

Zeer belangrijk voor de paardesport in ons land is de Ministeriële Stichting Fonds Nederlandse Veefokkerij, die 2½% uit de toto-omzet ontvangt en uit die inkomsten o.a. de hippische sporten steunt. Zo ontvangt de Stichting Nederlandse Hippische Sportbond jaarlijks een bedrag van f. 1 mln.

De werkwijze van de totalisator

Zoals vermeld, zijn de inkomsten van de totalisator onontbeerlijk voor het voortbestaan van de draf- en rensport. Bij de totalisator wordt eerst het inhoudingspercentage (afhankelijk van

de spelsoort, doch gemiddeld ongeveer 25%) van de inzet afgetrokken. Wat overblijft wordt onder de winnaars verdeeld. Zijn er veel winnaars, dan moeten deze genoeg nemen met een kleine winst; zijn er weinig winnaars, dan zijn de uitbetalingen hoog.

De baanbezoekers kunnen bij de totalisator uit vier spelsoorten kiezen, nl.: winnend, plaats, koppel en trio.

Bij het winnend spel heeft men gewonnen indien men op het paard heeft gespeeld dat als eerste wordt geklasseerd. De minimale inzet per paard is f. 2, de maximale f. 100. Men mag op meer dan één paard tegelijk winnend spelen.

Bij het plaatsspel heeft men gewonnen indien men op het paard heeft gespeeld dat zich bevindt bij de eerste drie aankomende paarden indien er 8 of meer paarden starten, of bij de eerste twee aankomende paarden indien er 7 of minder paarden starten. Ook hier mag op verschillende paarden tegelijk worden gespeeld met een minimale inzet van f. 2 en een maximale inzet van f. 100.

Bij het koppelspel volgt een uitkering indien op de eerste twee aankomende paarden is gespeeld. Daarbij doet de onderlinge volgorde van de paarden niet ter zake. Evenals bij de voorgaande spelsoorten is de minimale inzet per koppel f. 2 en de maximale inzet f. 100.

Ten slotte het triospel, het spel dat de hoogste uitkering geeft. Bij het trio volgt een uitkering indien de eerste drie aankomende paarden in de goede volgorde worden voorspeld.

De inkomsten van de totalisator worden verkregen uit inhoudingen op de omzetten. Momenteel gelden de volgende inhoudingspercentages op de koersbanen (zie tabel 1).

Tabel 1. Inhoudingspercentages van de omzetten excl. supertrio

	Weddenschappen		
	Winnend	Plaats, koppel en winscore	Trio
Totalisator:	9,0	8,5	8,0
- huishouding	9,0	6,0	7,0
- accommodatiefonds	2,5	2,5	1,0
Draf- en rensport:	11,5	15,0	14,0
- huishouding	2,0	2,0	2,5
- algemeen fonds	3,5	3,5	3,5
- prijzengeld	6,0	9,5	8,0
Baanverenigingen	—	—	1,5
Stichting Fonds Nederlandse Vee fokkerij	2,3	2,3	2,3
Koninklijke Fondsen	0,2	0,2	0,2
Totaal	23,0	26,0	26,0

Toelichting:

Totalisator huishouding: salarissen van het vaste personeel (\pm 30 man) en de part-time-medewerkers op de koersbanen (\pm 450 man). Kosten verbonden aan de computer en kassamachines (50 stuks à f. 30.000), kantoorpand, kantoorbenodigdheden, promotie, voorlichting enz.

Totalisator accommodatiefonds: het bouwen van accommodaties die aan de eisen van deze tijd voldoen, vergt bijzonder hoge bedragen. In het besef dat de koersbezoekers voor het overgrote deel geen genoeg nemen met gebrekkige accommodaties, heeft de totalisator sinds 1975, het jaar waarin het accommodatiefonds is gesticht, hiertoe via de inhoudingen middelen vrijgemaakt.

Draf- en rensport huishouding: salarissen vast personeel (ca. 30 man), kantoorpand, „public relations” en promotie enz.

Draf- en rensport algemeen fonds: alle uitgaven, behoudens het prijzengeld, die de Stichting moet doen om het koersgebeuren mogelijk te maken. Te denken valt hierbij aan vergoedingen comitéleden, startauto's, fotofinishapparatuur, fokpremies, reisvergoedingen enz.

Draf- en rensport prijzengeld: deze post spreekt voor zich. In 1981 werd ongeveer f. 16.5 mln. uitgegeven aan prijzengeld en fokpremies.

Stichting Fonds Nederlandse Vee fokkerij: de gelden die dit fonds, dat wordt beheerd door het Ministerie van Landbouw, verkrijgt worden verdeeld over zowel de hippische als de draf- en rensport.

Voor het Supertrio gelden de inhoudingspercentages vermeld in tabel 2. Deze zijn hoger omdat de organisatie van het spel buiten de baan hoge bedragen vergt. Met name het inschakelen van de postkantoren brengt hogere kosten met zich.

Tabel 2. Inhoudingspercentages bij het supertrio

	Spel op de koersbanen	Spel op de PTT-kantoren	Spel per post en via inleveradressen
Totalisator:	22,0	26,0	23,5
- huishouding	21,0	25,0	22,5
- accommodatiefonds	1,0	1,0	1,0
Draf- en rensport:	14,0	11,5	14,0
- huishouding	2,5	—	2,5
- algemeen fonds	3,5	—	3,5
- prijzengeld	8,0	11,5	8,0
	14,0	11,5	14,0
Baanverenigingen	1,5	—	—
Stichting Fonds Nederlandse Vee fokkerij	2,3	2,3	2,3
Koninklijke Fondsen	0,2	0,2	0,2
Totaal	40,0	40,0	40,0

Tabel 3 geeft een indruk van de spelverdeling op de koersbanen in Nederland. Deze cijfers dateren van 1981.

Tabel 3. Spelverdeling op de Nederlandse koersbanen in 1981, omzetten per spelsoort in gld. en in procenten

Baan	Winnend	%	Plaats	%	Koppel	%	Trio	%
Duindigt	3.908.268	10,2	2.234.637	5,8	7.524.665	19,6	24.752.220	64,4
Hilversum	4.086.462	10,7	2.431.091	6,3	7.673.370	20,0	24.101.255	63,0
Wolvega	1.622.784	14,9	1.086.487	10,0	4.067.339	37,3	4.113.852	37,8
Groningen	1.412.902	16,3	997.247	11,5	3.061.289	35,3	3.191.875	36,9
Alkmaar	795.513	15,5	593.053	11,5	1.902.065	36,9	1.857.719	36,1
Nootdorp	716.321	10,7	388.171	5,8	1.949.281	29,2	3.626.278	54,3
Schaesberg	810.100	19,0	868.497	20,2	1.307.429	30,4	1.307.498	30,4
Drachten	360.819	14,8	257.640	10,5	873.189	35,7	952.738	39,0
Emmeloord	213.692	16,1	134.350	10,2	508.386	38,4	467.802	35,3
Sappemeer	80.829	14,2	53.295	9,3	214.544	37,5	23.185	39,0
Aduard	78.539	17,4	42.313	9,4	166.214	36,7	165.070	36,5
Joure	76.085	17,4	51.856	11,8	155.318	35,4	155.468	35,4
Eenrum	14.083	19,8	6.777	9,5	28.080	39,4	22.339	31,3
Totaal	14.176.397	12,0	9.145.414	7,8	29.431.169	25,0	64.937.299	55,2

Opvallend in tabel 3 is dat op de banen waar de hoogste omzetten worden behaald het triospel verreweg het meest wordt gespeeld: zie de banen Hilversum, Duindigt en Nootdorp. Overigens worden deze cijfers wel beïnvloed doordat op deze banen de weddenschappen via de computer lopen, hetgeen o.a. inhoudt dat op elke koers trio kan worden gespeeld terwijl dit op de niet-geautomatiseerde banen niet bij elke koers mogelijk is. Bij Schaesberg, een vrij nieuwe baan in Zuid-Limburg, valt op dat het publiek (nog?) kiest voor het spel met de grootste winstkans doch de laagste uitkeringen, nl. het plaatsspel.

Verruiming van de spelmogelijkheden en omzetstijging

De beperkingen ten aanzien van het koersgebeuren zijn in de loop der tijd regelmatig verminderd. De belangrijkste wijzigingen waren:

1949: maximaal aantal koersdagen 150, maximaal 10 koersen per meeting, maximale inzet per weddenschap f. 10;

1955: maximaal aantal koersdagen 170;

1964: maximaal aantal koersdagen 250, maximale inzet per weddenschap f. 25;

1968: maximaal aantal koersdagen 350;

1971: maximale inzet per weddenschap f. 100;

1979: maximaal aantal koersdagen 425, maximaal 12 koersen per meeting.

Tabel 4 laat de ontwikkeling van de omzetten van de totalisator (excl. die van het supertrio) zien.

Tabel 4. Aantal koersdagen en omzet van de totalisator, exclusief het supertrio

Jaar	Aantal koersdagen	Omzet	Jaar	Aantal koersdagen	Omzet
50	95	3.876.558	67	231	41.791.327
51	98	5.031.692	68	242	44.324.658
52	117	6.136.360	69	246	47.376.737
53	128	7.718.247	70	253	52.671.111
54	123	8.213.318	71	253	62.959.095
55	130	9.878.236	72	269	75.303.568
56	136	12.046.485	73	275	77.236.163
57	139	13.170.511	74	278	80.411.296
58	142	13.306.239	75	295	92.827.913
59	144	14.265.642	76	295	97.894.882
60	150	14.030.328	77	296	104.414.455
61	148	15.511.603	78	305	105.755.992
62	162	17.664.689	79	308	105.790.601
63	176	21.124.331	80	347	112.476.864
64	190	26.730.702	81	358	117.690.279
65	194	31.314.192	82	349	114.700.000 (geschat)
66	210	37.065.528			

1975 f. 1.409.299 1979 f. 12.952.566
 1976 f. 2.412.209 1980 f. 13.319.622
 1977 f. 5.390.950 1981 f. 18.004.118
 1978 f. 11.472.777 1982 f. 10.800.000 (geschat).

De oorzaak van de scherpe daling in 1982 is waarschijnlijk de vroege inleveringstermijn op de postkantoren, nl. uiterlijk donderdag voor een op een zondag te houden supertrio. In Frankrijk is dat 's zondags nog mogelijk tot 's middags 12.00 uur voor de draverij of de ren die dezelfde middag tussen 16 en 16.30 uur wordt verreden. Ook het inhoudingspercentage van het supertrio van 40% is in vergelijking met het buitenland bijzonder hoog. De gemiddelde inhoudingspercentages per land bedragen:

- Nederland, 26
- Duitsland, 16,6
- Zweden, 23
- Frankrijk, 23
- België, 18

Het spel buiten de baan

In 1975 verkreeg de totalisator toestemming om bij een zeer beperkt aantal inleveradressen (5, behalve de 13 koersbanen) eens per week de mogelijkheid open te stellen om weddenschappen op een koers af te sluiten zonder de baan te bezoeken. Hierbij werd gekozen voor de spelsoort die op de baan de grootste populariteit genoot (en nog geniet): het triospel. Deze koers werd de supertrio genoemd.

Na een jarenlange strijd van alle bij de draf- en rensport betrokken organisaties werd in juni 1981 toestemming verkregen voor een aanzienlijke uitbreiding van het spel buiten de baan door het inschakelen van alle postkantoren en agentschappen in Nederland. Dit impliceerde een uitbreiding met ruim 2.600 inleveradressen, met een hoge graad van betrouwbaarheid, verspreid over het hele land. Na een hoopvolle start zakten de omzetten gestaag. De totale omzet ligt momenteel zelfs lager dan vóór inschakeling van de postkantoren. De omzetten van het supertrio hebben zich als volgt ontwikkeld:

Ten slotte

De draf- en rensport en de totalisator die sinds 1949 ieder jaar de uitgeloopte prijzengelden en toto-omzetten hebben zien stijgen, werden dit jaar voor het eerst geconfronteerd met een daling. Een verschijnsel dat zich niet alleen in ons land voordoet, maar op een enkele uitzondering na in geheel Europa. De gevolgen van de economische recessie zijn duidelijk op de koersbanen te merken.

Inmiddels heeft IKON Beleidsconsulenten in opdracht van de Nehem (Nederlandse Herstructurerings Maatschappij) een structuuronderzoek verricht en aanbevelingen gedaan om de minder gunstige gang van zaken in de draf- en rensport te doen keren. Als streefdatum voor de mogelijke wijzigingen is door de Structuurcommissie 1 januari 1984 genoemd. De draf- en rensport hebben in de loop van hun eeuwenoude geschiedenis al vele keren voor enorme problemen gestaan. Steeds is het gelukt daarvoor een oplossing te vinden. Voor de liefhebbers is het te hopen dat ook de huidige moeilijkheden zullen worden opgelost.

C. Berg

Rijden voor het supertrio.

